

Liptandrijen bij de bruine- en heikikker

Sinds 2011 monitor ik amfibieën in het Schillenveen, het Elgtveen en een (naamloze) poel die in de buurt van beide vennen rond 2011 is gegraven, in de gemeente Noordenveld.

Toen ik in de nieuwe poel na een aantal jaren voor het eerst eiklompjes vond, wilde ik weten of die van de bruine- of van de heikikker waren. Ik nam wat eieren mee naar huis en maakte later foto's van de bekjes van de kikkervisjes. Het bleek lastig om aan de hand van de Herkenningskaart heikikker/bruine kikker, zoals uitgegeven door RAVON in december 2012 (zie kadertekst), te bepalen om welke kikkersoort het ging, maar in overleg met Arnold van Rijsewijk van de RAVON-helptdesk (helpdesk@ravon.nl) hielden we het op de bruine kikker.

Vorbereiding en maken van de foto's

Omdat voor de bruine kikker de tekening van het aantal liptandjes op de herkenningskaart niet exact overeen kwam met die van de gefotografeerde larven, besloot ik foto's van de larven van beide soorten te gaan maken. Daartoe nam ik op 24 maart 2016 een eiklomp mee uit een poel in het Norgerholt, waar ik regelmatig bruine-, maar nooit heikkikkers heb aangetroffen en op 1 april 2016 een eiklomp van de heikikker uit het Schillenveen, waar de blauwe mannetjes er vrolijk op los borrelden. Door deze werkwijze was de kans erg groot dat ik de juiste soorten te pakken had.

Eind augustus heb ik foto's gemaakt van de rijen liptandjes bij larven van deze bruine- en heikkikkers; aan het einde van het larvestadium, want de achterpootjes waren net zichtbaar.

De verschillen tussen beide soorten zijn nu duidelijk zichtbaar en blijken niet altijd in overeenstemming met de tekeningen zoals opgenomen op de herkenningskaart heikikker/bruine kikker.

Voor het fotograferen werden de larven tijdelijk bedwelmd en op de rug in een Petrischaal met een laagje water gelegd, met de monddelen boven water. Met een stompe naald werd de onderlip naar beneden geklapt om de rijen liptandjes goed te kunnen zien. Na bijkomen van de roes werden de diertjes weer losgelaten en zwommen vrolijk weg.

Resultaten foto's

Bij de larven van de **heikikker** bleken de liptandjes op de bovenlip grotendeels verdwenen, te zijn of waren samengetrokken tot een dikke zwarte klont. Op de onderlip waren de restanten van twee of drie rijen liptandjes te zien. In sommige gevallen was het door het ontbreken van tandjes lastig te zien of de restanten tot een of tot twee rijen hadden behoord. De herkenningskaart geeft aan dat er twee rijen op de boven- en drie op de onderlip zitten.

Larve van de bruine kikker

Links: bruine kikkerlarve met 3 tandrijen boven en 4 tandrijen onder; Rechts: bruine kikkerlarve met 4 tandrijen boven en 4 tandrijen onder (zoals op de herkenningskaart). (Foto's: Ben Geutskens)

De larven van de **bruine kikker** hadden drie of vier rijen liptandjes op de bovenlip en twee of drie rijen op de onderlip. De herkenningkaart geeft aan dat er vier rijen op de bovenlip en vier op de onderlip zitten. Ook hier zijn dus kennelijk een of meer rijen liptandjes verdwenen.

Het aantal rijen liptandjes van de bruine kikker wijkt dus soms af van de tekening op de herkenningkaart en de larven hebben tot het laatst toe een groot deel van het gebit behouden, terwijl de heikikker rond deze tijd de meeste tandrijen heeft verloren.

Conclusie

Het aantal rijen liptandjes varieert zowel bij de bruine- als bij de heikikker. Deze variatie (afname) vindt wellicht in de loop van de levensduur van de larve plaats.

Ik zal volgend jaar eerder in het seizoen een paar foto's van de larven van de bruine- en de heikikker maken; waarschijnlijk hebben ze dan nog hun volledige gebit. De waarnemingen zullen vergeleken worden met de tekeningen op de herkenningkaart.

Ben Geutskens

Herkenningkaart heikikker/bruine kikker December 2012 heeft RAVON deze herkenningkaart uitgegeven. De is te downloaden op www.ravon.nl/herkenningkaarten. Op de herkenningkaart is een kort stukje opgenomen over het herkennen van de larven aan de hand van tandrijen, zie foto. Het is bekend dat de liptandrijen niet goed bruikbaar zijn bij determineren als de larven al tegen de metamorfose aan zitten (dus al 'oud' zijn). Maar mede op basis van de bevindingen van Ben Geutskens zal de herkenningkaart worden herzien. Ben stelt zijn foto's beschikbaar voor educatieve doeleinden, waarvoor dank! Deze zijn aan te vragen bij RAVON.

Larven

Heikikker
3 rijen liptandjes op onderlip
E

Bruine kikker
4 rijen liptandjes op onderlip
F

G

Larven

- Herkenbaar aan aantal rijen liptandjes op de onderlip. Zie figuren links.
- Alleen met loep te onderscheiden

Methode

- In glasbuisje zie figuur G
- Of in kuiltje water in natte handpalm
- Alleen met loep te onderscheiden
- Alleen met natte handen aanraken

Larve van de heikikker

Van boven naar beneden:

- heikikkerlarve met 1 restant tandrij boven en 3 tandrijen onder
- heikikkerlarve zonder tandrijen boven en 2 tandrijen onder
- heikikkerlarve met 1 samengetrokken tandrij boven en 2 of 3 tandrijen onder.

(Foto's: Ben Geutskens)